

VERGİ TAKOZUNUN İŞSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BAZI OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

THE IMPACT OF THE TAX WEDGE ON UNEMPLOYMENT: A STUDY ON SOME OECD COUNTRIES

Makalenin
Gönderim Tarihi:
15/09/2025

Makalenin
Kabul Tarihi:
25/09/2025

Dr. Öğr. Üyesi Gazi SONKUR ^a

^aSivas Cumhuriyet Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Maliye Bölümü,
E-mail: gazisonkur@cumhuriyet.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-4299-0981

DOI: 10.59274/enderun.1784054

ÖZET

İşsizlik günümüzde gelişmekte olan ülkelerin en önemli sosyoekonomik problemlerinden birisidir. Ancak işsizliğin sebebi her ülkede değişmekle birlikte ülkelerin iktisadi, siyasi veya demografik yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Bazı ülkelerde uygulanan mali politikaların da işsizlik üzerinde etkili olduğunu belirtmek gerekir. Bu çalışmada vergi takozu diye ifade edilen ücretler üzerindeki sosyal güvenlik ve toplam vergi yükünün işsizlik üzerindeki etkilerinin OECD ülkeleri özelinde incelenmesi amaçlanmaktadır. 2000-2023 dönemini kapsayan analizde, 25 OECD ülkesinin vergi takozu, işsizlik ve ekonomik büyüme değişkenleri kullanılarak yapılan analizde Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından önerilen Panel Granger nedensellik testleri kullanılmıştır. Bunun için sırasıyla yatay kesit bağımlılığı testi ve homojenlik testi uygulanmıştır. İzleyen aşamada ise ikinci nesil birim kök testleri, panel eşbütünleşme ve nedensellik testleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarında ele alınan OECD ülkelerinde vergi takozu ile işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir ilişki olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vergi Takozu, İşsizlik, Panel Veri Analizi

JEL Sınıflandırma Kodları: C23, E24, H20.

ABSTRACT

Unemployment is one of the most significant socio-economic problems faced by developing countries today. However, the causes of unemployment vary across countries, depending on their economic, political, or demographic structures. It should be noted that in some countries, fiscal policies also play an influential role in shaping unemployment. This study aims to examine the effects of the tax wedge—defined as the burden of social security contributions and total taxes on wages—on unemployment in the context of OECD countries. Covering the period 2000–2023, the analysis employs data from 25 OECD countries on tax wedge, unemployment, and economic growth, utilizing the Panel Granger causality tests proposed by Dumitrescu and Hurlin (2012). For this purpose, cross-sectional dependence and homogeneity tests were first applied. Subsequently, second-generation unit root tests, panel cointegration, and causality tests were conducted. The results of the analysis indicate that, in the OECD countries under consideration, there exists a bidirectional relationship between the tax wedge and unemployment, employment, and economic growth.

Keywords: *Tax Wedge, Unemployment, Panel Data Analysis*

JEL Classification Codes: *C23, E24, H20.*

1. GİRİŞ

İşsizlik olgusu özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarının önündeki en önemli sorunlardan birisidir. İşsizlik sorunun temel sebebi her ülkenin siyasi, iktisadi ve mali yapılarına göre farklılık gösterse de her ülkede bireylerin refah düzeylerinin artırılması, ekonomik büyüme ve istikrarın sağlanması hepsinden önemlisi toplumsal barış ve huzurun sağlanması bakımından kritik bir öneme sahip makroekonomik bir değişkendir. Bu sebeple toplumsal barışın tesisi, ekonomik büyüme ve istikrarın sağlanmasında, gelir eşitsizliğinin minimize edilebilmesi için işsizlikle mücadele ya da işsizlik sorununun ortaya çıkarmış olduğu iktisadi ve sosyal sorunların çözümünde kamu kesimine önemli rol biçilmektedir. Kamu harcamaları, vergi ve diğer düzenleyici ve denetleyici işlemler, söz konusu sorunların çözümünde kamu kesiminin kullanmış olduğu en önemli araçlar arasında yer almaktadır. Özelde vergi oranları, muafiyet, indirim ve istisnaların, genelde ise vergi politikalarının bir ekonomideki istihdam düzeyi üzerinde doğrudan etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Özellikle ücretler üzerindeki artan mali yükün, iş gücü maliyetlerinde meydana getirdiği etkiler nedeniyle, işsizlik ve istihdam düzeyini olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Bireyler hastalık, eğitimsizlik, iş beğenmeme gibi kişisel veya ekonomik kriz, teknolojik gelişme, artan nüfus, düzensiz göç, kayıt dışı ekonomi gibi sosyoekonomik nedenlerle işsiz kalabilir. Ancak son dönem ekonomi literatürü incelendiğinde, işsizliğin iktisadi dalgalanma, işsizlik ödenekleri, sendikalaşma oranı ve pazarlık gücü, ticaret, istihdam koruma mevzuatı ve rekabete aykırı ürün piyasası düzenlemesi gibi birçok kurumsal ve iktisadi faktörden etkilendiği görülmektedir (Akalin, 2021: 38). Vergi takozu da bir ekonomide istihdam ve işsizlik düzeyini etkileyen unsurlardan birisidir. Vergi takozu ücretler üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik primleri toplamını yani işçi ve işverenin toplam maliyetini

ifade etmektedir. Kısaca ücretlinin işverene olan toplam maliyeti ile ücretlinin eline geçen net ücret arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Vergi takozundaki değişimler, iş gücü maliyetlerinin artmasına ve işverenlerin istihdam yaratma konusunda daha isteksiz davranmalarına yol açabilmektedir. Dahası kayıt dışılığın artarak işsizlik ve ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere yol açabildiği görülebilmektedir. Bu açıdan vergi takozunun işsizlik üzerindeki etkileri gerek politika yapıcılarını gerekse akademik yazında önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Kısaca Türkiye gibi işsizlik oranlarının yapısal olarak yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelerde, vergi takozunun işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin ayrıntılı olarak incelenmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada da öncelikle vergi takozu kavramının teorik temelleri, gelişimi ve işsizlik üzerindeki etkileri konu edilecektir. Ayrıca çalışmada vergi takozunun işsizlik üzerindeki etkileri OECD ülkeleri özelinde ele alınmış, panel veri ekonometrisi yöntemleri kullanılmıştır. Analizde 25 seçilmiş OECD Ülkesine ait veriler kullanılarak vergi takozu ekseninde işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme ilişkisi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlarla akademik literatüre katkı sağlanması, ayrıca ücretler üzerindeki mali yükün hangi düzeyde olması gerektiği, dahası vergi takozunun işsizlik üzerindeki muhtemel etkilerinin ortaya konularak gerek kamu maliyesi gerekse iş gücü piyasalarında bütüncül bir politika geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. VERGİ TAKOZU KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Vergi takozu en kısa tanımı ile ücretlerin üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik katkı paylarının meydana getirdiği mali yükü ifade etmek için kullanılan ve iş gücü arzı ve talebinin ortaya çıkarmış olduğu maliyetler nedeniyle işsizlik ve istihdam üzerinde doğrudan etkilere sahip bir kavramdır. Kısaca vergi takozu, ücretler üzerinden tahsil edilen vergi ve sosyal güvenlik prim ödemelerinin iş gücü maliyetine oranı şeklinde tanımlanabilir (Ay, 2024: 177). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise vergi takozunu toplam iş gücü maliyetlerinin bir yüzdesi olarak ifade edilen aile yardımları hariç, işçi ve işveren tarafından ödenen kişisel gelir vergisi ve sosyal güvenlik katkılarının toplamı, başka bir deyişle, işverenin bir işçiyi işe alma maliyeti ile işçinin net harcanabilir geliri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır (Hedge and Hickman, 2018: 2). Daha açık bir ifadeyle vergi takozu literatürde üretim sürecinde işçilik maliyetleri içerisinde yer alan vergi ve sosyal güvenlik paylarını ifade etmektedir. Vergi takozu ilgili tanımlardan yola çıkılarak aşağıdaki şekilde formülize edilebilir.

$$\frac{\text{Toplam İşgücü Maliyetleri} - \text{Net Ücret}}{\text{Toplam İşgücü Maliyeti}} = \text{Vergi Takozu}$$

Toplam iş gücü maliyeti, brüt ücret tutarı ile yine işveren tarafından ödenen SGK işveren payı toplamını ifade etmektedir. Net ücret ise brüt ücretten gelir vergisi, ücretli tarafından ödenen SGK kesintisi ve damga vergisi düşüldükten sonraki kalan kısaca işçiye doğrudan ödenen tutarı ifade etmektedir. Tüm ekonomilerde vergi ve sosyal güvenlik paylarındaki artış düzeyinin, aynı şekilde iş

gücü maliyetlerini artırması kaçınılmaz bir sonuçtur. Vergi takozu ya da iş gücü maliyetlerindeki artış düzeyi doğrudan yabancı yatırımları, ekonomik büyüme, gelir dağılımı, istihdam ve işsizlik gibi iş gücü piyasalarındaki hem arz ve hem de talebi doğrudan etkileyen unsurlardan birisi olarak kabul edilmelidir. Özellikle vergi takozundaki artışın iş gücü maliyetlerini artırması nedeniyle azalan iş gücü talebi, işsizlik sorununa ve kayıt dışı istihdam gibi iki temel makroekonomik soruna yol açmaktadır (Günel, 2020: 79).

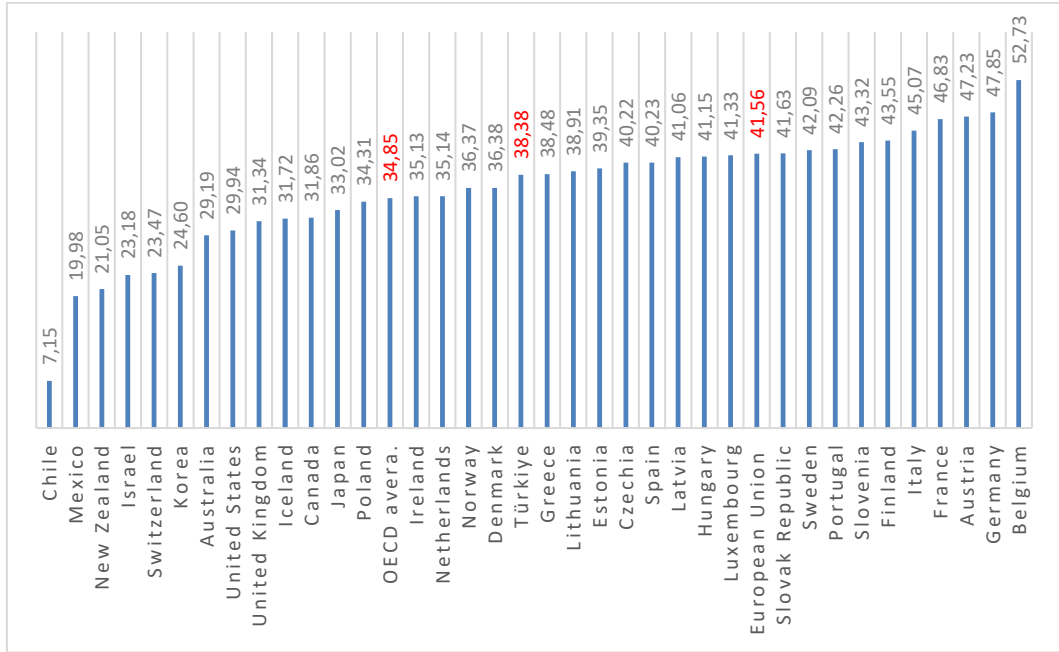
Vergi takozu özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olup, bu etkinin hem işçi hem de işveren tarafından iki yönlü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü ücretler işverenler açısından bir maliyet unsuru iken, çalışanlar ya da işçiler için bir gelir unsuru olarak kabul edilmelidir (Ertekin, 2021: 284). Kısaca ücretler üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik ödemelerindeki her bir artış yüzdesinin, benzer şekilde iş gücü maliyetlerini artırarak iş gücü talebinin azalmasına ve sonuçta iş gücü talebinin azalmasının da istihdam seviyesinin düşmesine yol açması kaçınılmazdır (Yılancı vd., 2019: 289). Özet olarak vergi takozundaki artış işverenin artan maliyetleri nedeniyle daha fazla istihdam yaratma istekliliğini ya da iş gücü talebini azaltabilir. İşveren artan vergi ve sosyal güvenlik ödemelerinden kurtulmak için işten çıkarmalara veya ücret kesintilerine ya da kayıt dışı istihdama yönelebilir. Aynı şekilde yüksek vergi ve sosyal güvenlik primleri çalışanların da net gelirlerini düşürdüğü için iş gücüne katılımı azaltarak iş gücü arzını olumsuz etkileyebilir. Çalışanların işçilerin ödedikleri gelir vergileri ve sosyal güvenlik primlerindeki artış veya azalışlar, çalışmanın getirilerini etkileyeceğinden, bireylerin iş gücü piyasalarına girip girmeme, boş zaman-çalışma süresi ya da istihdamı seçme gibi kararlarını yakından etkileyecektir (Akalin, 2021: 38). Kısaca işveren yüksek vergi oranları ve prim ödemelerinden kurtulmak, ücretliler ise eve götürdüğü net ücreti biraz daha artırmak adına kayıt dışı istihdamı tercih edebilmektedir (Edizdoğan vd., 2017: 220). Bu yönüyle belirli bir düzeyin üzerindeki vergi takozunun işsizlik ve istihdam üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu söylenebilir.

İşsizlik sorunu günümüz ekonomilerinde çoğu ülkenin ortak sorunu olmakla birlikte, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere kıyasla daha ileri düzeydedir (Günel, 2020: 80). Vergi takozunun işsizlik üzerindeki etkileri de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Özellikle vergi takozundaki artışların kişileri daha çok çalışmaya ya da daha fazla üretmekten vazgeçmeleriyle sonuçlanan ikame etkine yol açması kuşkusuzdur. Ancak İsveç, Belçika ve Hollanda ve Danimarka gibi ülkelerde yüksek vergi takozu oranının işçilik maliyetlerini yükseltmesine rağmen, bu ülkelerde çalışarak yaratılan marjinal faydanın çalışmaya değmeyeceği düşünülürken diğer taraftan Türkiye gibi ülkelerde ise yüksek vergi takozunun varlığı, iş gücü piyasasının kayıt dışına ve merdiven altına kaymasına yol açabilmektedir (Edizdoğan vd., 2017: 220).

İşsizlik, gelişmekte olan ülkelerin en önemli makroekonomik sorunlarından birisi olup, vergi takozu da OECD ülkeleri arasında işsizliğin önemli belirleyicilerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Uşun, 2019: 436). Ücretler üzerindeki vergi yükü ve sosyal güvenlik primlerindeki artışların, istihdam ve

işsizlik üzerindeki olumsuz etkileri birçok ampirik çalışma ile doğrulanmıştır. Bu sebeple iş gücü üzerindeki mali yükün düşürülmesi istihdam açısından önemlidir. Ancak vergi takozunun düşürülmesi bir yönüyle istihdam artırma potansiyeline sahip iken, diğer yönüyle bu oranın optimal düzeyin altında belirlenmesi halinde ise kamu gelirlerinde azalma, kamu finansmanı ve özellikle sosyal güvenliğin finansmanında önemli güçlüklerle karşılaşılabilir. Bu durum uzun vadede yine ekonomik büyümenin yavaşlaması ve istihdamın olumsuz etkilenmesine yol açabilir. Bu sebeple vergilemede vergi oranı, muafiyet, indirim ve istisnalar ile sosyal güvenlik prim oranları belirlenirken, bu oranların da istihdam ve işsizlik üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

Bir çalışanın AB ve OECD üyesi her ülkenin vergi yapısı ve sosyal güvenlik sistemi, aile yapısına göre (bekâr, evli, çocuk sayısı ve eşin çalışıp çalışmadığı) değiştiğinden vergi takozu da ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Ortalama ulusal ücret kazanan çocuksuz bekâr bir işçinin vergi takozu, 2024 yılında OECD genelinde ortalama olarak iş gücü maliyetlerinin %34,9'u kadardır. 2024 yılı verilerine göre OECD ülkeleri arasında vergi takozunun en yüksek olduğu ülke Belçika (%52.73) olup bunu sırası ile Almanya (%47.85), Avusturya (%47.23) ve Fransa (%46.83) izlemektedir.

Şekil 1: OECD Ülkelerinde Vergi Takozu 2023

Kaynak: OECD Tax Wedge (2023). <https://www.oecd.org/en/data/indicators/tax-wedge.html> (ET:09.06.2025).

2023 ve 2024 yılları arasında hane halkı tipinin vergi dilimi 20 ülkede artmış, 15 ülkede düşmüş ve üç ülkede değişmemiştir (OECD, 2025: 15). Aynı

dönemde vergi takozunun en düşük olduğu ülkeler ise başta Şili (%7.15) olmak üzere, Meksika (%19.98), Yeni Zelanda (%21.05), İsrail (%23.18), İsviçre (%23.47) ve Kore (%24.60) şeklinde sıralanmaktadır. OECD ortalamasının %34.25, OECD içerisindeki 22 AB üyesi ülke ortalamasının %41.56 olduğu sıralamada, Türkiye %38.38 ile 19. sırada yer almaktadır. OECD'nin 2025 Yılı Ücretlerin Vergilendirilmesine yönelik raporuna göre ise Kolombiya'da ortalama ücret düzeyinde çalışan bekâr bir işçinin fiilen gelir vergi ödememesi ve sosyal güvenlik katkı payının işveren tarafından ödenmesi nedeniyle vergi takozunun %0 olması nedeniyle bu sıralamaya alınmamıştır. Vergi takozunun yol açtığı iktisadi ve mali sorunların, özellikle işsizlik sorunlarının hafifletilmesi, yeni istihdam yaratılmasının teşvik edilmesi ve genel ekonomik çerçevenin iyileştirilmesi adına OECD ve AB ülkelerinin çoğunda iş gücü üzerindeki vergi takozunun azaltılmasına yönelik politikalar uygulamaya konulmuştur (Çadırcı ve Tekdere, 2023: 795). Bu doğrultuda asgari ücretin vergi kapsamı dışında tutulması, bu konuda Türkiye'de uygulamaya konulan önemli bir düzenleme olarak kabul edilmelidir.

3. TÜRKİYE'DE VERGİ TAKOZU VE GELİŞİMİ

İlk olarak Sanayi Devrimi sonrasındaki teknolojik gelişmelere bağlı olarak batı toplumlarında ortaya çıkan işsizlik, günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerin en önemli sosyoekonomik sorunlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Özellikle küreselleşme ile birlikte uygulamaya konulan özelleştirme politikaları, sendikaların güçsüzleştirilmesi, firmaların ucuz iş gücü arayışları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de işsizliği önemli bir yapısal sorun haline getirmiştir (Buyrukoğlu ve Küpeli, 2021: 199). Bu sebeple işsizlik olgusu, işsizliğin sebep ve sebep ve sonuçlarına yönelik ulusal ve uluslararası alanda önemli çalışmalar yapılmıştır. Bir ülkedeki işsizliğin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde siyasi faktörlerden ekonomik, kültürel veya demografik faktörler kadar, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki mali politikaların da etkili olduğu kabul edilmelidir. Yani aralarında Türkiye'nin de olduğu gelişmekte olan ülkelerde, ücretler üzerindeki mali yükün artmasının kayıt dışı iştiham ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği açıktır.

Ücret kavramı işverenler için önemli bir üretim maliyeti olarak kabul edilse de, işçi ve ailesinin bugünden yarına geçimini sağlaması ve sağlıklı bir yaşam sürebilmesi aynı zamanda toplumda güven ve saygınlık gibi kazanımlar elde edebilmesi bakımından önemli bir gelir unsuru olarak kabul edilmelidir (Ertekin, 2021: 292). Bu sebeple ücret gelirleri üzerindeki mali yükün miktarının düzeyi ve aynı zamanda söz konusu yükün ne kadarının işçi ne kadarının işveren tarafından üstlenileceğinin tespitinin, iş barışından istihdam düzeyine, işsizlik ve ekonomik büyümeye kadar birçok değişken üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'deki ücretler üzerindeki en önemli mali yükü, işveren ve işçi tarafından ödenen sosyal güvenlik prim ödemeleri ve gelir vergisi oluşturmaktadır. Tablo 1' de görüleceği üzere 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında işverenler

tarafından bir hizmet akdine bağlı olarak çalışanlar Malullük, Yaşlılık ve Ölüm için %11, Genel Sağlık Sigortası için %7.5, Kısa Vadeli Sigorta Kolları için %2.25 ve İşsizlik Sigortası Primi olarak %2 nispetinde prim ödemektedir. Aynı şekilde işçi ise Malullük, Yaşlılık ve Ölüm için %9, Genel Sağlık Sigortası için %5 ve İşsizlik Sigortası Primi olarak %1 oranında prim ödemektedir. Ancak işveren sosyal güvenlik primlerini zamanında ve aksatmadan ödediği takdirde ve sosyal güvenlik prim borcu yoksa uzun vadeli sigorta primlerinin işverene ait olan %11’lik payın 5 puanlık kısmının devlet tarafından yüklenileceği ifade edilmiştir.

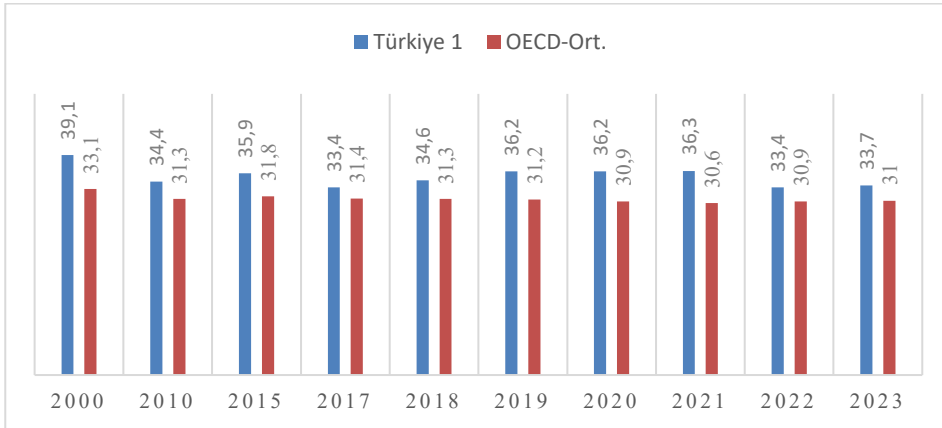
Ücretler üzerinden işçi için hesaplanan sosyal güvenlik primi ve işsizlik sigortası primi düşüldükten sonra ortaya çıkan matrah üzerinden, %15’den başlamak üzere artan oranlı gelir vergisi hesaplanmaktadır. Ancak 2021 tarih ve 7349 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemede *“hizmet erbabının, ödemenin yapıldığı ayda geçerli olan asgari ücretin aylık brüt tutarından işçi sosyal güvenlik kurumu primi ve işsizlik sigorta primi düşüldükten sonra kalan tutarına isabet eden ücretleri (Şu kadar ki, istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar da dikkate alınarak belirlenir. Ödenecek vergi tutarı, bu suretle bulunan vergi tutarının içinde istisna tutara isabet eden kısım düşülmek suretiyle hesaplanır”* denilerek 2008 yılından beri uygulanmakta olan Asgari Geçim İndirimi Uygulaması yürürlükten kaldırılarak, 2022 yılından itibaren asgari ücret kadarlık bir tutara vergi muafiyeti getirilmiştir. Ayrıca engelli bireyler için her yıl belirlenen tutarlar, OYAK ve Benzeri kurumlar için yapılan kanuni kesintiler, hizmet erbabı tarafından ödenen şahıs sigortası primleri, sendika aidatları gibi GVK’de belirtilen birtakım ödemeler matraha dahil edilmemektedir. Bu durum vergi takozunu olumlu yönde etkilemektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere vergi takozu işverenin işçi için katlanmış olduğu vergi maliyeti ile işçiye ödenen net ücret arasındaki farkı ifade etmektedir. Yani işverenin katlanmış olduğu toplam maliyet işçiye ödenen ücretle birlikte, vergi sosyal güvenlik prim ödemelerini de kapsamaktadır. Tablo 1’de aylık 75.000 TL ve yıllık 900.000 TL gelir elde eden bir işçinin işveren üzerinde oluşturduğu toplam yük örnek olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1: Aylık ve Yıllık Vergi Takozu		
	Aylık (TL)	Yıllık (TL)
BRÜT ÜCRET	75.000,00	900.000,00
SGK Matrah	75.000,00	900.000,00
SGK İşçi	10.500,00	126.000,00
SGK İşsizlik	750,00	9.000,00
G.V. Matrah	63.750,00	765.000,00
Hesaplanan G.V.	9.562,50	175.550,00
Asgari Ücret Gelir Vergisi İstisnası	3.315,70	45.151,23

GV Kesintisi-İstisna Sonrası	6.246,80	130.398,78
Damga Vergisi	569,25	6.831,00
Asgari Ücret DV İstisnası	197,38	2.368,58
DV Kesintisi-İstisna Sonrası	371,87	4.462,42
NET ÜCRET	57.131,33	630.138,79
SGK İşveren	15.562,50	186.750,00
SGK İşveren İşs.	1.500,00	18.000,00
İşveren Maliyeti	92.062,50	1.104.750,00
VERGİ TAKOZU	%37,94	42.96%

Kaynak: Yazar tarafından düzenlenmiştir.

Aylık brüt ücret tutarının ocak ayı için 75.000 TL olduğu hesaplanan örnekte, işçiye ödenecek net tutar 57.131.TL olarak hesaplanmakta, aynı dönemde işveren tarafından ödenen sosyal güvenlik primi ve işsizlik ödeneği ilave edildiğinde işçinin aynı dönemde işverene maliyetinin 92.062 TL olduğu görülmektedir. Yani ücret üzerinde %37.94'lük bir vergi takozu hesaplanmıştır. Bu işlemin yıllık olarak hesaplandığında vergi takozunun %42.96 düzeyine çıktığı görülmektedir. Bu duruma gelir vergisindeki artan oranlı tarifieden yani gelir arttıkça ücretlinin daha üst bir vergi diliminden vergilendirilmesinin yol açtığı söylenebilir. Yani gelir arttıkça tarife nedeniyle vergi takozunun da arttığı görülmektedir. Son dönemde yapılan düzenlemelerle (özellikle 7349 sayılı yasa ile asgari ücretin vergi kapsamı dışına çıkarılması) vergi takozunda önemli azalışlar görülse de, Türkiye’de ücret gelirleri üzerindeki vergi takozunun yıllar içerisindeki gelişimi incelendiğinde, OECD ortalamasının yine de üzerinde olduğu dikkati çekmektedir.

Şekil 2: Türkiye’de Vergi Takozunun Gelişimi

Kaynak: OECD Data (2024).

Şekil 2’de görüldüğü üzere bekâr ve çocuksuz bir çalışan için Türkiye’de vergi takozu 2010 yılında %39.1 olarak hesaplanırken, 2015 yılı için %35.9, 2020 yılında %36.2, 2021 yılında %36.3, 2022 yılında %33,4 ve 2023 yılında %33.7 olarak hesaplanmıştır. Aynı dönemde OECD ortalaması için hesaplanan vergi takozu için 2010’da %33.1, 2015’de %31.8, 2020 yılında %30,9, 2021 yılında %30,6, 2022 yılında %30,9 ve 2023 yılında %31 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de vergi takozu büyüklüklerinin OECD sıralamasında 19. Sırada yer aldığı ancak OECD ortalamasının genel olarak üzerinde olduğu ve bu sonucun istihdam üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilmelidir.

4. LİTERATÜR İNCELEMESİ

En kısa tanımıyla iş gücü ya da emek gelirleri üzerindeki mali yükü ifade eden vergi takozunun iktisadi ve sosyal hayatta meydana getirdiği güçlü etkiler nedeniyle akademik literatürde yaygın inceleme alanı bulduğu görülmektedir. Özellikle işsizlik, ekonomik büyüme, kayıt dışı istihdam ve gelir dağılımı gibi makroekonomik değişkenler üzerindeki dolaylı ve doğrudan etkileri ulusal ve uluslararası yazında yaygın olarak analiz edilmiştir. Bu analizlerden birisi Nickell (1997) tarafından vergi takozunun işsizlik, istihdam ve iş gücü piyasaları üzerindeki etkileri üzerine yapılan analizdir. Bazı Avrupa ülkeleri ile Kuzey Amerika ülkelerinin vergi sistemleri ve iş gücü piyasalarının karşılaştırıldığı çalışmada, vergi oranlarındaki yüksekliğin işsizlik oranlarını artırdığı, istihdamı olumsuz etkilediği yani vergi takozunun iş gücü talebini daraltan bir unsur olduğu sonucu tespit edilmiştir. Yine 20 OECD ülkesinin 1983-1994 dönemine ait veriler kullanılarak Nickell ve Layard (1999) tarafından yapılan çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiştir. Yapılan ampirik analizin sonucunda söz konusu ülkelerde vergi takozundaki artışların işsizliği artırırken, enflasyondaki artışların işsizliği azalttığı ifade edilmiştir. 20 OECD ülkesi için yapılan bu çalışmada vergi takozu ile işsizlik oranı arasında aynı yönlü ilişki olduğu, vergi takozundaki beş birimlik bir azalışın işsizliği yaklaşık %13 düzeyinde düşüreceği vurgulanmıştır.

Daveri ve Tabellini (2000) tarafından yapılan başka bir çalışmada, AB ülkelerindeki ücretler üzerindeki mali yükün işsizlik, yatırımlar ve büyüme üzerindeki etkisine yönelik analizlerinde, vergi oranlarındaki artışın yatırımların düşmesiyle birlikte, bu durumun işsizliğin artmasına ve sonuçta ekonomik büyümenin yavaşlamasına yol açtığı yönünde bulgular elde edilmiştir. 27 AB ülkesi için Dolenc ve Laporšek (2010) tarafından yapılan Panel Veri Analizinde de benzer sonuçlar elde edilmiştir. 1999-2008 dönemine ait veriler kullanılarak vergi takozunun istihdam üzerindeki etkisine yönelik analizde AB ülkeleri iki gruba ayrılarak vergi takozu ve istihdam ilişkisi test edilmiş ve vergi takozundaki bir puanlık artışın, istihdamı yaklaşık 0,04 puan azalttığı sonucu elde edilmiştir. Bu sebeple işsizlikle mücadelede vergi takozunun düşürülmesine vurgu yapılmıştır. Radu, et. al. (2018) ise 41 AB ve OECD ülkesi için yapmış olduğu kümeleme analizi yöntemini kullanarak vergi takozunun işsizlik üzerindeki etkilerine yönelik analizlerinde de benzer sonuçlar elde etmiştir. Çalışmada iş gücü maliyetleri ile net

ücret farkının yani vergi takozunun yüksek olduğu ülkelerdeki artan işsizliğe dikkat çekilerek, söz konusu ülkelerdeki işsizliğin ve iş gücü maliyetlerinin azaltılmasına yönelik mali önlemlerin önemine vurgu yapılmıştır.

Vergi Takozu ve İşsizlik arasındaki ilişkiye yönelik Trpeski ve Tashevsk (2012) tarafından bir başka çalışmada ise OECD, AB ve AB'ye aday 43 ülke ile Makedonya Cumhuriyeti'nin konu ile ilgili kümeleme analizi yöntemi kullanılarak karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Vergi takozunun düzeyine göre üç kümeye ayrılan analizde, yüksek vergi takozunun olduğu ülkelerde işsizliğin de yüksek, aksine düşük vergi takozunun olduğu ülkelerde ise işsizliğin düşük olduğu, Makedonya'nın ise son kümede yer aldığı gözlemlenmiştir. Festa (2014) tarafından İtalya'nın bölgesel ve sektörel farklılıklarının dikkate alınarak yapılan diğer bir çalışmada, İtalya'nın özellikle kuzey bölgelerinde vergi takozunun istihdam üzerinde olumsuz bir etki oluşturduğu, bu olumsuz etkinin sektörler arasında da farklılaştığı ifade edilmiştir. Yine Festa (2015) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise, özellikle ekonomik krizlerden sonra istihdam ve ekonomik büyümeyi artırmak için emek üzerindeki mali yükün azaltılması önerilmektedir.

Bassanini ve Duval (2006)'de vergi takozu istihdam ilişkisine yönelik 21 OECD ülkesi için yapmış oldukları analizde de benzer sonuçlar elde edilmiştir. 1982-2003 dönemine ait verilerin kullanılarak yapılan Panel Veri Analizinde, iş gücü üzerindeki artan mali yükün iş gücü piyasalarında esneklik kaybına yol açarak yüksek işsizliğe yol açtığı ifade edilmiştir. Lehmann et. al., (2016) 21 OECD ülkesinden oluşan 1998-2008 dönemine ait Panel Veri Analizinde vergi takozunun istihdam üzerindeki etkileri incelenmiş ve iş gücü vergi yükündeki artışın istihdamı olumsuz etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Ederveen ve Thissen (2007) 21 AB ülkesinin 1960-1999 dönemine ait veriler kullanılarak yapılan panel analizinde de vergi takozundaki artışların işsizliği aynı yönde artırdığı; Golosov ve Tsyvinski (2007) ise vergi takozunun emek arz üzerindeki etkilerine yönelik ampirik analizde, vergi takozundaki büyümenin aynı şekilde iş gücü arzını kısıtlayarak ekonomik verimlilik üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır. 1991-2004 dönemine ait 28 OECD ülkesi için Hong (2008) tarafından yapılan ampirik analizde de benzer şekilde vergi takozundaki bir puanlık artışın verimliliği düşürerek büyüme oranını %0.9 düzeyinde azalttığı sonucu elde edilmiştir.

Vergi takozu ile istihdam arasındaki ilişkiye yönelik uluslararası ölçekte daha birçok çalışma olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yapılan ampirik analizlerin genelinde, vergi takozundaki artışın iş gücü arz ve talebini olumsuz etkilediği, özellikle vergi ve sosyal güvenlik primleri nedeniyle ortaya çıkan iş gücü maliyetlerindeki artışın işsizliği artırarak, istihdam ve ekonomik büyümeyi olumsuz noktaya taşıdığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Türkiye özelinde yapılan analizlerde de benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Örneğin; Kutbay vd., (2018)'deki 1988-2015 dönemini kapsayan Türkiye için yapılan analizde vergi takozu ile işsizlik arasındaki aynı yönlü ilişkiye dikkat çekilmiştir. Analiz sonuçlarında vergi takozundaki %1'lik bir artışın, işsizlik oranını %0.71 oranında artırdığı, asgari ücretteki 1 birimlik artışın ise işsizlik oranını 0.002 birim

artırdığı ifade edilmiştir. Yılancı, vd. (2019) yapılan analizde de vergi takozundaki bir artışın işsizlik oranları üzerinde artırıcı etkisi olduğu gözlemlenmiştir. 2000-2017 dönemine ait analizde Macaristan, Meksika ve Polonya’da vergi takozundan işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin var olduğuna işaret edilmiştir.

Tağ (2007), Türkiye’de vergi politikalarının iş gücü ve istihdam üzerindeki etkilerine yönelik 1999-2007 dönemini kapsayan çalışmasında, literatürdekilere benzer şekilde vergi yükünün düşürülmesinin iş gücü talebini ve istihdamı artıracığı yönünde sonuç elde edilmiştir. Yine Buyrukoğlu ve Küpeli (2021)’de 1996-2020 dönemine ait Türkiye için yapmış oldukları ARDL analizinde vergi takozu ile işsizlik arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğu ve yine yapılan nedensellik analizinde ise vergi takozundan işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Akalın (2021) tarafından OECD ülkeleri için GMM yöntemi kullanılarak vergi takozunun kadın ve erkek istihdamı üzerine yönelik analizinde de, vergi takozunun hem kadın hem de erkek işsizliğini artırdığı gözlemlenmiştir. Ancak 2000-2019 dönemine ait analizde vergi takozunun işsizliği artırıcı etkisinin kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Öztürk (2021) AB ülkelerinde vergi takozu ve işsizlik arasındaki ilişkiye yönelik 2000-2019 dönemini kapsayan nedensellik analizinde; vergi takozu ile işsizlik arasında karşılıklı ve çift yönlü bir nedensellik ilişkisi, sosyal güvenlik katkı paylarından işsizliğe doğru ise tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu belirlemiştir.

İşgücü maliyetlerinin işsizlik üzerindeki etkilerine yönelik OECD ülkeleri için Ömür (2022) tarafından yapılan Panel Veri analizinde de, yine benzer şekilde vergi takozu ile işsizlik arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Efe ve Yılmaz (2022) 36 OECD ülkesinin 2000-2019 dönemini kapsayan analizlerinde farklı ücret düzeyleri için testler yapılmıştır. Panel analizinin yapıldığı çalışmada ortalama ücretin altında gelir elde edenler için vergi takozu ve istihdam ilişkisinin negatif ve istatistiksel olarak anlamsız; ortalama ve üzerinde ücret geliri elde eden bekâr bireyler üzerindeki vergi takozunun kadın istihdamına etkisi negatif etki ve erkek istihdamındaki negatif etkiden daha yüksek olmakla birlikte, evli ve çocuklu olup her iki çiftin çalıştığı ailelerde vergi takozunun kadın istihdamı üzerindeki negatif etkisinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kısaca gerek ulusal gerekse uluslararası literatürde yapılan çalışmaların özeti incelendiğinde, vergi takozundaki artışın iş gücü maliyetlerinde meydana getirmiş olduğu etki nedeniyle işsizlik oranlarını artırdığı, ekonomide istihdam ve büyüme oranlarını düşürdüğü yönünde sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

5. EKONOMETRİK ANALİZ

5.1. Veri Seti

OECD ülkelerindeki vergi takozunun iş gücü piyasası ve ekonomik performans üzerindeki etkilerine yönelik bu çalışmada panel veri ekonometrisine ait yöntemler kullanılmıştır. OECD ülkelerinin tamamına ait verilere ulaşılamadığından dolayı analiz 25 OECD üyesi ülkenin (Avusturalya, Avusturya,

Belçika, Kanada, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Letonya, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık) 2000-2023 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak yapılmıştır

Tablo 2: Modelde Kullanılan Veri Seti

Değişkenler	Sembol	Kullanımı	Kaynak
Vergi Takoğu	VT	%	https://www.oecd.org/en/data.html
İstihdam	IST	%	
İşsizlik	ISZ	%	
Ekonomik Büyüme	EB	%	

Tablo 2’de verilen değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı aşağıda yer alan fonksiyonel ilişki ekseninden araştırılmıştır.

$$VT=f(IST, ISZ, EB) \quad (1.1)$$

Tablo 3’te panel zaman serilerine ait tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır. Buna göre sırasıyla ortalama vergi takozu; yaklaşık %39 istihdam oranı %69, işsizlik oranı %7,2 ve ekonomik büyüme ise %2,2 olduğu görülmektedir. Ülkelere göre serilerin zaman yolu grafiği Ek1’de yine ülkelere göre ayrıntılı tanımlayıcı istatistikler Ek2’de yer almaktadır.

Tablo 3: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Ülke	VT	IST	ISZ	EB
Ortalama	38.737	68.973	7.164	2.202
Medyan	38.878	69.888	6.567	2.290
Maksimum	57.104	86.525	26.117	11.972
Minimum	16.111	51.200	2.017	-14.629
Standart Sapma	8.525	6.726	3.536	3.249
Çarpıklık	-0.197	-0.229	1.729	-0.927
Basıklık	2.675	2.736	7.650	6.777

5.2. Ekonometrik Yöntem

Seriler arasındaki nedensellik analizine geçmeden önce birimler arası korelasyonun olup olmadığını tespit etmek için Breusch ve Pagan (1980) tarafından önerilen LM testi ve Pesaran (2004) tarafından LM testinin büyük N için düzeltilmiş testi kullanılmıştır. Panelin zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyük olduğunda T (bu çalışmada yıl) > N (bu çalışmada ülke) Breusch ve Pagan (1980) CD-LM testi; zaman boyutunun yatay kesit boyutundan küçük olduğu

($T < N$) durumlarda ise Pesaran (2004) CD-LM testi kullanılabilmektedir. Çalışmada 2000-2023 dönemini kapsayan 24 yıl (T) ve 26 ülke (N), olduğu için Pesaran (2004) CD-LM testi için gerekli koşul sağlanmış ve bu test kullanılmıştır ($T < N$).

Bu çalışmada serilerin durağanlık seviyelerinin araştırılmasından Levin et. al. (2002), tarafından önerilen t testi; Im, Pesaran ve Shin (2003) tarafından önerilen W test istatistiği, Maddala ve Wu, (1999) tarafından ADF-Fisher tipi ki-kare test istatistiği ve son olarak Choi (2001) PP-Fisher tiği ki-kare testleri kullanılmıştır. Bu testlerin sıfır hipotezi “serinin birim köklü olduğunu” alternatif hipotez serinin birim kök içermediğini” ifade etmektedir.

Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından geliştirilen ve heterojen panellerde Granger nedenselliği araştırın test kullanılmıştır. Bu yöntemde W-bar (ortalama Wald istatistiği) Her ülke için hesaplanan Wald istatistiklerinin ortalaması kullanılırken, Z-bar test istatistiği asimptotik normal dağılıma dayanan standartlaştırılmış test istatistiğini ifade etmektedir.

5.3. Bulgular

Seçilmiş OECD ülkelerinde Vergi takozunun işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme ile ilişkisinin araştırılmasında ampirik bulguların elde edilmesinde serilerin yatay kesit bağımlılığının araştırılması ve ardından durağanlığın araştırılmasında panel birim kök testleri kullanılmış ve panel Granger nedensellik analizi ile ampirik bulgular elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Buna göre tablo 4’te eşitlik 1.1. de yer alan modelin yatay kesit bağımlılığının araştırılmasında iki test istatistiği kullanılmıştır. Testlerin sıfır hipotezi birimler arasında korelasyonun olduğunu ifade ederken alternatif hipotez birimler arası korelasyonun olmadığını ifade etmektedir. Her iki test sonucuna göre %5 olasılık düzeyinde sıfır hipotezi reddedilememektedir (birinci test için p değeri $0.05 < 0.089$ ikinci test için $0.05 < 0.723$). Sonuç olarak çalışmada kullanılan modelde yatay kesit bağımlılığının olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 4: Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Testler	İstatistik	Olasılık
Breusch-Pagan LM	48.101	0.089
Pesaran Scaled LM	6.474	0.723

Tablo 5’te ise modelde kullanılan VT, EB, IST ve ISZ serilerinin durağanlık düzeyleri araştırılmıştır. Durağanlık düzeylerinin araştırılmasında Levin, Lin ve Chu, (2002), tarafından önerilen t testi; Im et. al., (2003) tarafından önerilen W test istatistiği, Maddala ve Wu, (1999) tarafından ADF-Fisher tipi ki-kare test istatistiği ve son olarak Choi (2001) PP-Fisher tipi ki-kare test istatistiği sonuçları yer almaktadır. Dört test istatistiğinin sınanmasında sıfır hipotezi serinin

birim köklü olduğunu ifade ederken alternatif hipotez serinin birim köklü olmadığını başka bir deyişle durağan olduğunu söylemektedir. Tablo 5'teki ilk sonuçlar serilerin düzey değerlerine ilişkin test istatistikleri yer almaktadır. Buna göre sabitli, sabitli ve trendli birim kök test modellerine göre düzeyde tüm seriler en az %5 olasılık düzeyinde sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Sonuç olarak modelde kullandığımız tüm serilerin düzey değerlerinin durağan olmadığı anlaşılmaktadır. Serilerin birinci farkı alınarak söz konusu birim kök testleri yapıldığında sıfır hipotezinin tüm seriler için en az %1 olasılık düzeyinde sıfır hipotezlerinin reddedildiği görülmektedir. Buna göre serilerin birinci farklarında durağan olduğu başka bir deyişle $I(1)$ oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Panel Birim Kök Test Sonuçları

DÜZEY	SABİT					BİRİNCİ FARKLAR				
	SABİT +TREND	VT	Levin, Lin & Chu t	Im, Pesaran and Shin W-stat	ADF - Fisher Chi-square	PP - Fisher Chi-square				
			-242.360	-0.96176	680.776	677.110				
		0.1177	0.1681	0.1665	0.1705					
		EB	-210.286	-181.815	360.753	449.660				
			0.1355	0.1541	0.1435	0.1784				
		IST	476.290	570.356	184.109	212.415				
			1.000	1.000	1.000	0.9999				
		ISZ	0.41122	-0.68508	577.228	611.091				
	0.6594		0.2466	0.272	0.1813					
	VT	0.53273	0.73615	437.072	463.391					
		0.7029	0.7692	0.7866	0.6952					
EB	-190.929	-158.716	287.9	631.444						
BİRİNCİ FARKLAR										
DÜZEY	SABİT					BİRİNCİ FARKLAR				
	SABİT +TREND	VT	Levin, Lin & Chu t	Im, Pesaran and Shin W-stat	ADF - Fisher Chi-square	PP - Fisher Chi-square				
			-176.340	-168.588	329.846	331.712				
		0	0	0	0					
		EB	-334.002	-298.020	598.875	2820.45				
			0	0	0	0				
		IST	-136.169	-109.709	206.377	231.910				
			0	0	0	0				
		ISZ	-129.145	-113.612	219.916	247.977				
	0		0	0	0					
	VT	-152.343	-145.703	261.364	394.201					
		0	0	0	0					
EB	-	-	482.1	4110.						

				52				296.31 2	266.95 6	53	19
			0.7021	0.7563	0.775 9	0.6954		0	0	0	0
		IST	163.736	262.095	288.2 31	298.366		- 121.44 6	- 829.55 2	150.6 12	180.9 00
			0.9492	0.9956	0.992 9	0.9895		0	0	0	0
		ISZ	173.126	118.054	385.4 27	397.405		- 109.92 2	- 820.62 3	154.1 90	201.6 95
			0.9583	0.8811	0.917 4	0.8935		0	0	0	0

Tablo 6’da Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından önerilen Panel Granger nedenselliği araştıran W-bar ve Z-bar test istatistiği sonuçları yer almaktadır. Bu test istatistikleri geleneksel Granger nedensellik testleri gibi sıfır hipotezi Granger nedenselliğin olmadığı hipotezi üzerine kurulmuştur. Alternatif hipotezi ise Granger nedenselliği ifade etmektedir. VT’nin EB, ISZ ve IST ile Granger nedensellik ilişkisi çift yönlü araştırıldığında her iki test istatistiğine göre tüm sıfır hipotezleri güçlü bir şekilde en az %1 olasılık düzeyinde reddedilmektedir. Buna göre Ekonomik büyüme, işsizlik ve istihdamdan vergi takozuna doğru nedenselliğin olduğu aynı zamanda da Vergi takozundan bu değişkenlere doğru nedenselliğin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 6: Dumitrescu ve Hurlin (2012) Panel Granger Nedensellik Test Sonuçları

Boş Hipotez	W İstatistiği	Z-bar İstatistiği	Olasılık	Nedensellik Sonucu
EB $\nRightarrow$ VT	1.077	1.146	0.000	Var
VT $\nRightarrow$ EB	12.915	9.346	0.000	Var
ISZ $\nRightarrow$ VT	4.922	2.000	0.000	Var
VT $\nRightarrow$ ISZ	5.476	2.457	0.000	Var
IST $\nRightarrow$ VT	13.323	8.585	0.000	Var
VT $\nRightarrow$ IST	2.127	0.326	0.000	Var

Panel nedensellik sonuçları ekonomik büyüme, işsizlik ve istihdamın vergi takozu ekseninde birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ampirik bulgular sonucunda ekonomik aktivitenin artmasının bir ülkedeki vergi tabanını etkileyerek vergi takozunda artışa yol açabileceği söylenebilir. Diğer taraftan geri besleme olarak vergi takozundaki artışların da devletin vergi gelirlerinin artmasına yol açabileceği muhtemeldir. Artan vergi gelirleri altyapı yatırımları gibi üretkenliği

artırıcı etki yaparak ekonomik büyümeye olumlu yönde etki edebilir. Diğer taraftan vergi takozunun iş gücü maliyetlerini artırarak çıktı düzeyini olumsuz etkilemesi de muhtemel bir sonuçtur. Diğer taraftan işsizlik oranındaki değişmelerin vergi takozunu dolaylı yoldan etkilemesi beklenebilir. Artan işsizlik oranları vergi gelirlerini düşürürken, vergi takozundaki artışlar da iş gücü maliyetlerini artırarak işsizlik ile vergi takozu arasında kısır bir döngüye yol açabilir. Vergi takozu ile istihdam oranı arasında da benzer bir kısır döngü oluşabilir. Vergi takozundaki artış iş gücü maliyetlerindeki artış ile işverenlerin iş gücü talebini baskılaması sonucu istihdam oranının azalmasına neden olabilir. Vergi takozuna iş gücü piyasası ve ekonomik performans açısından bakıldığı bu çalışmada görüleceği üzere vergi takozunun bu iki olgu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Yüksek vergi takozu, iş gücü piyasasında istihdamı azaltıcı ve işsizliği artırıcı bir etki ortaya koyarken, ekonomik performansı da azaltıcı duruma sebebiyet verebilir. Dolayısıyla hükümetlerin vergi politikalarının, bir ülkedeki makroekonomik performansı doğrudan etkileme gücüne sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan düşük vergi takozunun da devletin vergi gelirlerinde azalmaya ve kamu bütçe finansmanında alternatif kaynak arayışına yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

6. SONUÇ

Vergi takozu bir ülkedeki vergi politikalarının bir parçası olarak vergi gelirlerini belirlerken, iş gücü piyasasındaki dengeye ve ekonomik performansa da doğrudan ve dolaylı yollardan etki etmektedir. Önemli bir olgu olarak vergi takozunun, seçilmiş 25 OECD ülkesi verileri kullanılarak 2000-2023 dönemi için işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme perspektifinden araştırılmıştır. Çalışmanın ampirik sürecinde, modelin yatay kesit bağımlılığının araştırılması, serilerin durağanlığının araştırılması ve panel Granger nedensellik testleri olmak üzere üç aşamalı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Literatürde vergi takozunun çeşitli açılardan makroekonomik olgular etrafında araştırıldığı görülmüştür. Bu çalışmada önsel bir çalışma olarak vergi takozunun, iş gücü piyasası ve ekonomik performans ile ilişkili olup olmadığı araştırma konusu üzerine yoğunlaşmıştır.

Bulgular açıkça vergi takozunun işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme ile ilişki olduğunu göstermektedir. Bu nedenle vergi politikalarının bir parçası olarak vergi takozunun seviyesinin belirlenmesinin, makroekonomik performansı -bu çalışmada işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme açısından- yakından ilgili olduğunu göstermektedir. OECD ülkelerinde vergi takozundaki değişmelerin büyüme ve iş gücü piyasası arasındaki güçlü ve geri beslemeli (çift yönlü) etkileşimin varlığı, vergi takozunun denge değişkeni olarak hem iş gücü piyasasını hem de ekonomik büyümeyi etkileyen ve de ondan etkilenen olduğunu göstermektedir. Bu durum hükümetlerin politika yaparken, dengeli mali yapının genel bir ilke olarak yer alması ve sürdürülebilirlik açısından optimal seviyede vergi takozunu belirlemelerinin kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın, vergi takozu ile ekonomik büyüme ve iş gücü piyasası arasında ilişki olup olmadığını göstermesi açısından literatüre önemli katkı sunması

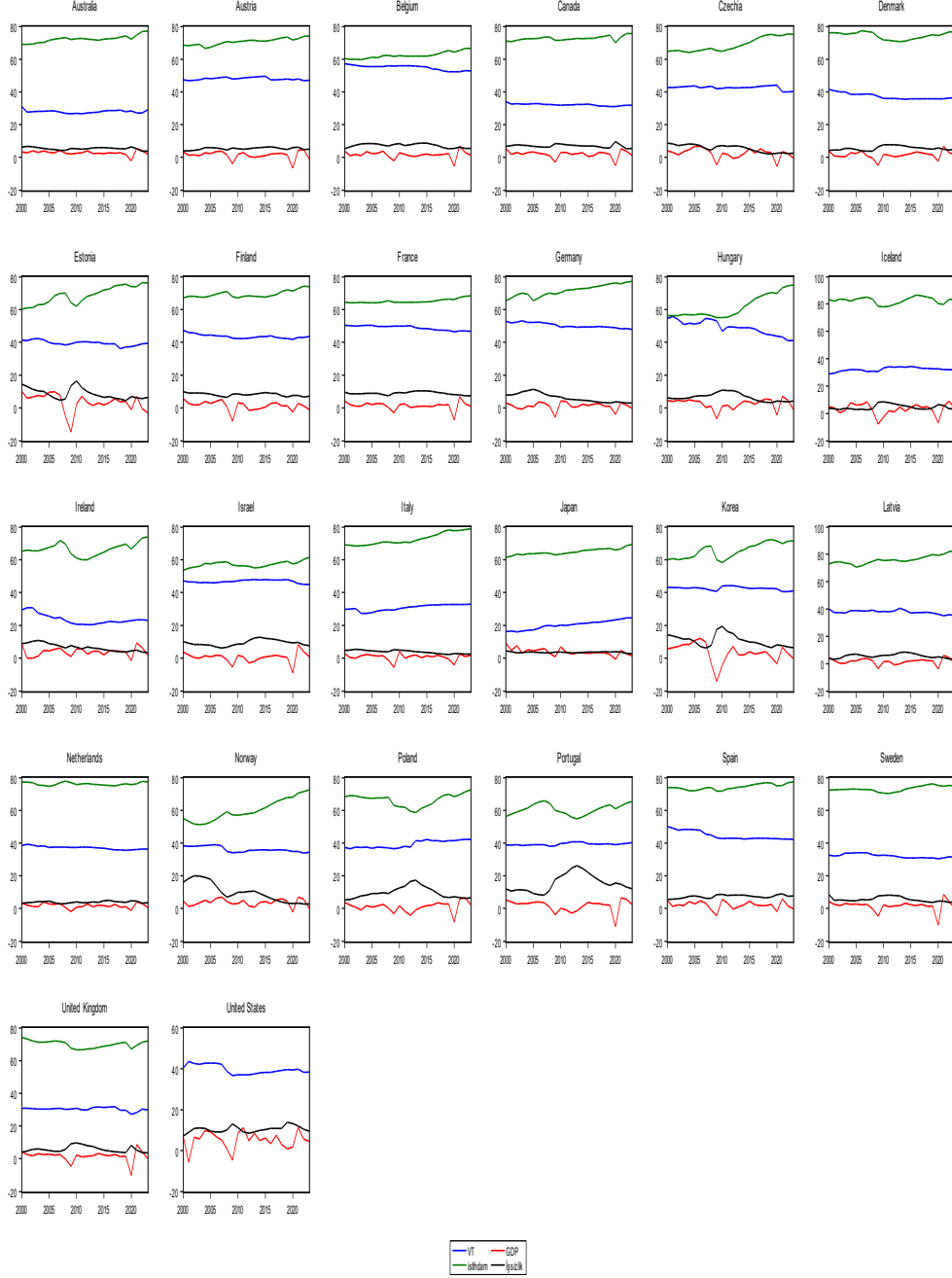
beklenirken çalışmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Buna göre gelecek çalışmalara öneri bağlamında vergi takozunun optimal seviyesinin belirlenmesinde, vergi takozunun iş gücü piyasası ile ilişkisinin yönü ve büyüklüğünü ortaya koyan farklı yöntem ve uygulamalar ortaya çıktığında, buradan elde edilecek bu bulgular, çalışmamızdaki bulgu ve politika önerilerini daha da geliştirici nitelikte olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akalın, G. (2021). OECD ülkelerinde vergi takozu ve işsizlik ilişkisi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 7(1), 37-49.
- Ay, H. (2024). *Kamu Maliyesi*. Enki Matbaacılık. Bornova, İzmir.
- Bassanini, A. and Duval, R. (2006). Employment patterns in OECD countries: Reassessing the Role of Policies and Institutions. OECD Economics Department Working Papers No. 486, OECD Publishing (NJ1).
- Breusch, T. S. and Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model spesification in econometrics. *The review of economic studies*, 47(1), 239-253.
- Buyrukoğlu, S. ve Küpeli, E. I. (2021). Vergi takozu ve işsizlik arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Politik Ekonomik Kuram*, 5(2), 197-208.
- Choi, I. (2001). Unit root tests for panel data. *Journal of International Money and Banking*, (20), 249-272.
- Çadırcı, B. D. ve Tekdere, M. (2023). Ekonomik belirsizliğinin vergi takozu üzerindeki etkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri örneği. *İstanbul İktisat Dergisi*, 72(2), 787-822.
- Daveri, F. and Tabellini, G. (2000). Unemployment, growth and taxation in industrial countries. *Economic Policy*, 15(30), 48-104.
- Dolenc, P. and Laporšek, S. (2010). Tax wedge on labour and its effect on employment growth in the European union. *Prague Economic Papers*, 19(4), 344-358.
- Dumitrescu, E. I. and Hurlin, C. (2012). Testing for granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, 29(4), 1450-1460
- Ederveen, S. and Thissen, L. (2007). Can labour market institutions explain high unemployment rates in the new EU member states?. *Empirica*, (34), 299-317.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2017). *Kamu Maliyesi*. 8. Baskı. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Efe, G. N. ve Yılmaz, G. A. (2022). OECD ülkelerinde vergi takozunun kadın ve erkek istihdamına etkilerinin panel veri yöntemi ile analizi. *Gazi İktisat Ve İşletme Dergisi*, 8(1), 179-202.
- Ertekin, Ş. (2021). Türkiye’de ücretler üzerindeki mali yükün adalet ilkesi

- açısından değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 22(1), 281-308.
- Festa, A. (2014). Tax relief, tax wedge and regional employment: Evidence from Italy, *European Journal of Law and Economics*, (38), 117-137.
- Festa, A. (2015). Employment and productivity: The role of the tax wedge, *Euro Economica*, 34(2), 139-150.
- Golosov, M. and Tsyvinski, A. (2007). Optimal taxation with endogenous insurance markets, *The Quarterly Journal of Economics*, 122(2), 487-534.
- Günel, T. (2020). G-7 ülkelerinde vergi takozu ve işsizlik ilişkisi: Panel eş bütünleşme analizi, *Vergi Raporu*, (255), 78-90.
- Hodge, S. A. and Hickman, B. (2018). The importance of the tax wedge on labor in evaluating tax systems, *Tax Foundation*, Washington, DC.
- Hong, D. (2008). Can tax wedge affect labor productivity? A tsfs fixed model on OECD panel data, *International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies*, 5(1), 15-32.
- Im, K. S., Pesaran, M. H. and Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels, *Journal of Econometrics*, (115), 53-74.
- Kutbay, H., Gerede, C. ve Aksoy, E. (2018). Asgari ücret üzerindeki vergi takozunun işsizliğe etkisi, *Vergi Raporu*, (224), 96-114.
- Lehmann, E., Lucifora, C., Moriconi, S. and Van der Linden, B. (2016). Beyond the labour income tax wedge: the unemployment-reducing effect of tax progressivity, *International Tax And Public Finance*, (23), 454-489
- Levin, A., Lin, C. F. and Chu, C. S. J. (2002). Unit root test in panel data: asymptotic and finite sample properties, *Journal of Econometrics*, (108), 1-24.
- Maddala, G. S. and Wu, S. (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and a new simple test, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Special Issue, 631- 652.
- Nickell, S. (1997). Unemployment and labor market rigidities: Europe versus North America, *Journal of Economic Perspectives*, 11(3), 55-74.
- Nickell, S. and Layard, R. (1999). Labor market institutions and economic performance, *Handbook of Labor Economics*, (3), 3029-3084.
- OECD. (2025). Taxing wages 2025: decomposition of personal income taxes and the role of tax reliefs, *OECD Publishing*, https://www.oecd.org/en/publications/taxing-wages-2025_b3a95829-en.html (et: 18.056.2025).
- OECD Tax Wedge. (2023). <https://www.oecd.org/en/data/indicators/tax-wedge.html> (et: 09.06.2025).
- Ömür, Ö. M. (2022). Vergi takozu ve işsizlik ilişkisi: OECD ülkelerinde covid 19 sonrası dönemde yaşanan değişimin analizi, *Sayıştay Dergisi*, 33(127), 665-691.

- Öztürk, Ö. F. (2021). Vergi takozu ve sosyal güvenlik katkı paylarının işsizlik üzerindeki etkisi: Seçilmiş AB geçiş ekonomilerinden kanıtlar, *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 59-77.
- Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels, *Cambridge Working Papers in Economics* 0435. Faculty of Economics, University of Cambridge.
- Radu, C. F., Fenişer, C., Schebesch, K. B., Fenişer, F. and Dobrea, F. M. (2018). Study of the tax wedge in EU and other OECD countries, using cluster analysis, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (238), 687-696.
- Tag, M. (2007). Türkiye'de vergi politikasının işgücü piyasası ve istihdam üzerindeki etkileri planlama uzmanlığı tezi, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü.
- Trpeski, P. and Tashevskaa, B. (2012). Labour tax wedge in the republic of macedonia-trends and international comparison, *Annales Universitatis Apulensis-Series Oeconomica*, 14(2), 571-585.
- Uşun, E. (2019). Türkiye ve diğer OECD ülkelerinde vergi takozu, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(2), 435-452.
- Yılancı, V., Yavuz, H. ve İnce, T. (2019). Seçilmiş OECD ülkelerinde vergi takozu-işsizlik ilişkisi, *Maliye Dergisi*, Sayı 176, 286-297.

Ekler**Ek1:****Değişkenlerin Zaman Yolu**

Ek2:**Ek2a: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri: Vergi Takozu**

Ülke	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Australia	27.96058	27.95679	31.01185	26.65026	0.968330	1.137934	5.149216
Austria	48.03089	47.92675	49.61602	46.91088	0.804473	0.399767	2.041802
Belgium	54.87345	55.53524	57.10364	52.23978	1.532825	-0.630029	1.934351
Canada	32.18640	32.19931	34.07049	30.99976	0.664918	0.471606	4.096787
Czechia	42.62161	42.71826	44.09946	39.88786	1.140436	-1.245737	3.941285
Denmark	37.31038	36.23713	41.45461	35.63227	1.835730	0.848838	2.341272
Estonia	39.52384	39.26165	42.32232	36.16999	1.515099	-0.159309	2.833833
Finland	43.65500	43.52988	47.52395	41.83959	1.346494	1.154569	4.208217
France	48.88691	49.74729	50.50698	46.48133	1.375689	-0.467583	1.607068
Germany	50.34986	49.59625	53.19645	47.85301	1.638600	0.295978	1.691635
Hungary	49.05327	49.26026	55.80342	41.15044	4.342990	-0.292590	2.059059
Iceland	32.19024	32.08033	34.27706	28.83336	1.506992	-0.452458	2.525198
Ireland	23.78203	22.83809	30.79567	20.35099	3.153559	1.066937	3.056531
Israel	46.81973	46.84716	47.91035	45.02244	0.914711	-0.478721	2.120415
Italy	30.76823	31.06170	33.01969	27.33868	1.843941	-0.473750	1.967453
Japan	20.28498	20.33178	24.59589	16.11149	2.687431	-0.101389	1.911713
Korea	42.56398	42.71046	44.27220	40.44390	1.066046	-0.472707	2.644655
Latvia	37.78621	37.88832	40.64654	35.04233	1.394654	-0.152732	2.781480
Netherlands	37.11271	37.29750	39.22327	35.65119	1.000874	0.212582	2.226844
Norway	36.12717	35.62571	38.95378	33.81120	1.700079	0.404303	1.656453
Poland	39.23251	37.80108	42.26433	36.43696	2.267859	0.156786	1.177356
Portugal	39.33937	39.31879	40.71609	37.99100	0.717440	0.374394	2.666223
Spain	44.59351	42.96194	50.13972	42.09442	2.683440	0.835540	2.012928
Sweden	32.09766	32.13979	34.12372	30.38958	1.185750	0.415030	1.912518
United Kingdom	30.36910	30.47216	31.77543	27.21159	1.033162	-1.305479	5.222593
United States	39.63272	39.07238	43.60485	36.73884	2.209202	0.441886	1.790876

All	38.73663	38.87778	57.10364	16.11149	8.524874	-0.196551	2.675146
-----	----------	----------	----------	----------	----------	-----------	----------

Ek2b: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri: GDP

Ülke	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Australia	2.790371	2.706901	5.485899	-2.156825	1.374076	-1.600751	8.494932
Austria	1.415676	1.744324	4.806430	-6.632992	2.464898	-1.710773	6.405037
Belgium	1.683764	1.700671	6.927900	-5.304694	2.201588	-0.936020	6.540910
Canada	2.031853	2.481879	5.286957	-5.038233	2.198001	-1.677352	6.468918
Czechia	2.460007	2.858145	6.766933	-5.502968	3.042119	-1.090785	4.076858
Denmark	1.531503	1.745193	6.844521	-4.906547	2.232285	-0.627062	5.217984
Estonia	3.467940	3.908946	10.08764	-14.62906	5.530609	-1.543902	5.880149
Finland	1.404911	1.855456	5.773293	-8.074411	2.878361	-1.412350	6.034182
France	1.361130	1.767240	6.882342	-7.440650	2.527179	-1.532123	8.136852
Germany	1.176343	1.335359	4.185546	-5.696354	2.283547	-1.386133	5.186700
Hungary	2.486733	4.010079	7.061223	-6.597864	3.226593	-1.309338	4.280445
Iceland	3.087519	4.129374	8.881308	-7.663810	4.175806	-1.166312	4.114281
Ireland	3.841384	4.236748	9.316912	-1.394195	2.618359	0.027034	2.810254
Israel	0.516312	0.869216	8.310298	-8.974178	3.209741	-0.736241	5.723226
Italy	0.747594	1.373541	4.097897	-5.693217	2.086259	-1.626531	5.932979
Japan	3.826725	3.253035	9.060846	-0.700233	2.152911	0.471861	3.500789
Korea	3.334345	3.598870	11.97184	-14.26014	5.764686	-1.119466	4.772836
Latvia	1.581259	1.970651	6.192209	-3.884621	2.299305	-0.663232	3.756392
Netherlands	1.648109	1.617471	4.014697	-1.940366	1.447964	-0.572104	3.293776
Norway	3.661195	4.018485	7.061500	-2.020113	2.213335	-0.648221	3.131229
Poland	1.030469	1.763181	6.827509	-8.300517	3.156721	-0.983692	4.742118
Portugal	1.687932	2.853255	6.403174	-11.16722	3.726698	-1.850464	7.021333
Spain	2.084970	2.286714	5.937500	-4.255564	2.412527	-0.676248	3.460502
Sweden	1.652423	2.229473	8.674904	-10.35990	3.388121	-1.819004	8.584148
United Kingdom	1.652423	2.229473	8.674904	-10.35990	3.388121	-1.819004	8.584148

United States	5.087410	5.648317	11.43940	-5.750007	4.295851	-0.949286	3.771588
All	2.201935	2.290166	11.97184	-14.62906	3.249002	-0.926950	6.777402

Ek2c: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri: İstihdam

Ülke	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Australia	72.34863	72.35208	77.20416	69.00098	2.053130	0.550036	3.552131
Austria	70.73021	71.08750	74.10000	66.52500	2.034044	-0.218866	2.355336
Belgium	62.40417	61.91250	66.55000	59.60000	2.021322	0.714416	2.542235
Canada	72.71285	72.58750	75.79166	70.12500	1.395062	0.445310	3.009857
Czechia	68.81146	66.55000	75.47500	64.17500	4.272002	0.518631	1.537542
Denmark	74.40937	75.06250	77.37500	70.77500	2.140713	-0.399515	1.735937
Estonia	68.80208	69.45000	76.42500	60.27500	5.361826	-0.126356	1.644924
Finland	69.39375	68.30000	74.30000	67.15000	2.155469	1.010247	2.797511
France	65.16042	64.47500	68.45000	64.15000	1.274199	1.416333	3.869334
Germany	71.61274	71.91250	77.20000	65.45000	3.505330	-0.118955	1.992358
Hungary	61.79271	57.18750	74.92500	54.95000	7.038692	0.700095	1.874151
Iceland	82.67500	83.26250	86.52500	78.17500	2.437178	-0.512186	2.237717
Ireland	66.48125	66.35000	74.02500	59.90000	3.826326	0.081622	2.482710
Israel	57.19271	57.25000	61.47500	53.70000	1.799509	0.282878	2.910930
Italy	72.60922	70.84978	78.94055	68.31975	3.682183	0.550022	1.762792
Japan	64.86596	64.24445	69.22884	61.51276	1.915197	0.491418	2.695115
Korea	65.58438	66.01250	72.22500	58.20000	4.715324	-0.035275	1.469558
Latvia	75.96875	75.55000	82.42500	70.62500	3.051837	0.498967	2.606906
Netherlands	76.18542	76.11250	77.95000	74.82500	0.916928	0.360060	2.041330
Norway	60.05938	58.21250	72.37500	51.20000	6.650085	0.434712	1.979527
Poland	66.37292	67.63750	72.37500	58.75000	3.746483	-0.593732	2.288736
Portugal	60.58854	60.56250	65.80000	54.82500	3.286443	-0.057634	1.879364
Spain	74.33542	74.05000	77.40000	71.77500	1.731469	0.261352	2.008086
Sweden	73.18229	72.85000	76.10000	70.32500	1.658779	-0.003415	2.078077
United	70.05687	70.80720	74.09456	66.64754	2.174951	-0.178211	1.903408

Kingdom							
United States	68.97346	69.88750	86.52500	51.20000	6.725632	-0.229094	2.736288
All	68.97346	69.88750	86.52500	51.20000	6.725632	-0.229094	2.736288

Ek2d: Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri: İşsizlik

Ülke	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Australia	5.367422	5.352775	6.742173	3.687542	0.805992	-0.450153	2.710876
Austria	5.319097	5.212500	6.450000	3.933333	0.717204	-0.331533	2.107738
Belgium	7.219097	7.504167	8.650000	5.175000	1.185106	-0.428777	1.749542
Canada	6.998264	7.054167	9.691667	5.275000	1.001307	0.478554	3.651552
Czechia	5.517708	6.400000	8.775000	2.016667	2.284767	-0.283589	1.546472
Denmark	5.545139	5.279167	7.783333	3.683333	1.265787	0.444834	2.189468
Estonia	8.559027	7.100000	16.58333	4.483333	3.427857	0.792238	2.501965
Finland	8.150000	8.333334	9.783334	6.366667	0.928881	-0.247847	2.112342
France	8.888542	8.883333	10.35833	7.316667	0.911228	-0.094575	2.191652
Germany	6.156597	5.300000	11.28333	2.975000	2.703397	0.421053	1.825442
Hungary	6.499653	6.166667	10.80000	3.258333	2.407691	0.445813	2.060022
Iceland	4.555903	3.583334	8.591666	2.491667	1.858192	0.967597	2.559418
Ireland	6.566335	6.153737	10.71266	3.416667	2.290880	0.382413	1.922212
Israel	9.280555	8.775000	12.82500	6.150000	1.855374	0.330688	2.132521
Italy	3.875695	4.008334	5.375000	2.350000	0.998948	-0.108223	1.616123
Japan	3.537153	3.612500	4.425000	2.708333	0.372281	-0.106873	3.401319
Korea	10.68889	9.958335	19.47500	6.075000	3.784265	0.699364	2.562053
Latvia	5.555208	5.650000	8.350000	3.075000	1.538974	0.158018	2.055017
Netherlands	3.858681	3.825000	4.908333	2.716667	0.578184	0.037556	2.274438
Norway	9.933333	9.408334	20.03333	2.816667	5.889942	0.459380	1.915384
Poland	9.596875	9.237501	17.24167	5.266667	3.468251	0.754634	2.544835
Portugal	15.50069	14.52083	26.11667	8.225000	5.407598	0.524859	2.091846
Spain	7.340972	7.429167	8.891666	5.600000	0.953759	-0.162302	1.986127
Sweden	5.608333	5.125000	8.350000	3.800000	1.482189	0.723889	2.109035

United Kingdom	5.764931	5.329167	9.616667	3.633333	1.844326	0.798454	2.466777
United States	10.36737	10.40833	13.74167	7.039316	1.568734	0.320796	3.007554
All	7.163518	6.566667	26.11667	2.016667	3.535543	1.729281	7.650105